STUDENTS

IZNĀK 2 REIZES MĒNESĪ

AKADEMISKĀS DZĪVES LAIKRAKSTS

K. Branta un K. Upeslejas nodibināts 1922. gadā.

NUMURS MAKSĀ 10 SANT.

Redakcija un kantoris Rīgā, Valdemāra ielā Nr. 69, dziv. 8. Tālr. 9-4-6-6-6. Runas stundas: svētdienās no 11—12, pirmdienās no 18—19.

Pasta adrese: Rīgā, Pasta kaste Nr. 70. Pasta tek. rēķ.: 424. Gada abonem.: Ls 2,—. Sludinājumu maksa: priekšpusē 90 sant., tekstā 60 sant., sludin. daļā 20 sant., par petitrindiņu + 5% sludinājumu nodoklis.

№ 214. | Otrdien, 1934. g. 2. novembrī. | XIII. ak. g.

Prof. Vasilijs Sinaiskis.

Vīrietis un sieviete kā cilvēka dzīves problēma.

Vai kāds ir saskaitījis to grāmatu skaitu, kas uzrakstītas par dzimuma problēmu! Ir rakstīts, raksta un vēl ilgi par to rakstīs; jo kas gan cilvēku vairāk var interesēt kā mūžīgā pretējo dzimumu pievilkšanas spēks un līdz ar to savstarpējā noliegšanas tendence. Šajās īsajās rindiņās nav iespējams šo problēmu apskatīt visumā un dziļumā. Tomēr atsevišķas svarīgākās pamata līnijas šai problēmā nepieciešami zināt katram cilvēkam, kas grib būt nevien civilizēts, bet arī kultūrāls.

Vispirms nepieciešami atzīmēt, ka dzimuma problēma ir vīrieša un sievietes rakstura problēma. Vīrieša raksturs ir gribas raksturs tai nozīmē, ka griba nav atkarīga no intereses. Vīrieša griba liek darboties vēl tad, kad interese par darbu mazinājusies, vai pat pavisam zudusi. Kas nolemts darīt — tiek darīts lēmuma vārdā. Sievietes griba ir citādas dabas. Tā cieši saistīta ar interesi. Jo interese lielāka un ilgāka, jo sievietes griba spēcīgāka un neatlaidīgāka. Bet vajaga tikai interesei pamazināties vai zust, kad pamazināsies un pat zudīs arī griba.

Tā tad skaidrs, ka jāizšķir divējādas cilvēka gribas darbības. Protams, dažiem vīriešiem ir sievietes griba un dažām sievietēm vīrieša, bet tie jau ir kopējā likuma izņēmumi. Lieta tā, ka gribas kvalitāte atkarīga no paša vīrieša un sievietes gara uzbūves. Vīrieša garam raksturīgs racionālais sākums, sievietes — emocionālais, irracionālais. Tas nozīmē, ka vīrietis jau pēc savas dabas mazāk padodas jūtām kā sieviete; viņš vairāk ļaujas vadīties no prāta (ratio). Starpība nu starp prātu un jūtām ārkārtīgi liela. Prāts ir mazāk radošs nekā jūtas. Prāts spriež, tas ir abstrakts, bez tēliem. Jūtas turpretim nespriež, tās ir personiskas, konkrētas un bagātas tēliem. Šī iemesla dēļ sieviete ir vairāk radoša sākuma, jo radīšana vispirms prasa tēlus. Ne bez iemesla leģendas un bibeles nostāsti par grēkos krišanu piešķir sievietei pirmo vietu. Viņa ir dievu un cilvēku māte. Viņa kā jūtas, kā stichija ir tumša sākuma (Īne, pēc ķīniešu filozofu mācības). Vīrietis kā prāts ir gaiša sākuma (Jan, pēc šīs pašas mācības). Šais īpašībās nav nekā apvainojoša ne vīrietim, ne sievietei. Tumšais sākums ietver sevī zvaigznes, mēnesi, planētas un sauli, kas, lai gan pārvar tumšo sākumu, bet dara to tikai laikmetiem. Tumšais sākums ir miers chaosā, katras dzīvības sākums. Katrs cilvēks pasaulē nāk no mātes tumšā klēpja, lai laiciņu redzētu gaismu un no jauna aizietu pie savas mātes-tumsas — lielās dzīvības devējas. Nakts, šī Īne, nav mazāk skaista ka diena, šis Jan.

Ja, un kā var būt neapmierināts ar savu dzimumu? Tas nav atkarīgs no mums. Mums par to neviens nevaicā. Dzimums ir dotība. Varbūt zinātne atradīs ceļu, kā pārvērst vīrieti par sievieti un otrādi, bet tā jau ir nākotnes lieta.

Un tā, skaistā diena un nakts, prāts un jūtas ir pasaules dotības. Viņās vajaga tikai iedziļināties, lai tās saprastu un pareizi apvienotu. Bet kā to izdarīt?

Vispirms vīrietim jāpaliek vīrietim un sievietei sievietei. Katra metamorfoze šai ziņā ir postoša kā ģimenes, tā sociālajās attiecībās.

Tūkstošiem laulību sabrūk tikai tamdēļ, ka pati vīrieša un sievietes apvienošanās bijusi nepareiza no paša sākuma un palikusi tāda līdz beigām. Ja emocionāls vīrietis apprecas ar emocionālu sievieti, saprāts, šī prāta gaisma, aizies garām tādai mājai. Ja vārietis ar racionālām dotībām apprecas ar racionālu sievieti, jūtas, šis skaistuma tēls, aizies garām viņu mājai. Ja vīrietis ar racionālām dotībām apprecas ar emocionālu sievieti un viņai padodas, atsakās no sava racionālā sākuma, laulība katrā ziņā vai nu izirs, vai cietīs avariju.

Sociālajā dzīvē, tiklīdz sievietei pārsvars, sākas sociāli stichejiski procesi. Neviens nav drošs par nākošo dienu; neviens nezin, ko nesīs nākotne. Pie durvīm klaudzina karš, jo prāts ir apspiests, valda tikai jūtas, stichija. Laikmetu, kurā mēs dzīvojam, var raksturot kā sievišķīgu, kā emocionālu laikmetu. Visur jūtama stichija un bezgala grūtas ir atsevišķu izcilu personību pūles, kas cenšas pagriezt vēstures ratu. Visur valda sieviete, redzami un neredzami. Viņa valda gan tieši kā sieviete, gan netieši, pašas radītajā jaunatnē.

Jaunatne aizvien ir emocionāla, t. i. sievišķīgāka nekā pieaugušie, padzīvojušie cilvēki. Bet visā pasaulē gan tieši, gan pa apkārtceļiem jaunatne ņem dalību valsts varā. To ievērojot, saprotams, ka pašreizējā dzīve ir emocionāla. Vecums, pat sievietes vecums, ir mazāk emocionāls. Piedzīvojumi apgaismo sajūtu tumšo sākumu. Tādā kārtā, lai tas izliktos cik savādi izlikdamies, brieduma problēmai ciešs sakars ar dzimuma problēmu. To ievērojot, jaunatnei jāzin, ka tā pēc dabas ir sievišķīga, stichejiska, emocionāla, ka pienāks laiks, kad tā, nobriedusi un kļuvusi piedzīvojumiem bagātāka, piegriezīsies savam vīrišķīgajam, racionālajam sākumam. Zinādama savu dabu, lai jaunatne savos darbos to neaizmirst un lai neizlaiž no acīm savu nākotni.

Tika jau aizrādīts, ka sieviete ir vairāk radoša sākuma. Rodas jautājums: «Kamdēļ tad visādās radoša darba nozarēs vīrietis ieņem pirmo vietu? Vai te nav kāda pretruna?» — Nav un nevar būt. Jaunradīšana aizvien ir grūta, tā prasa ilgstošu, neatlaidīgu vīrišķīgu gribu. Sievietei pēc vispārēja likuma, kas augšā tika minēts, nav vīrišķīgas gribas. Tādēļ sieviete, sākusi jaunradīšanas darbu, piem., mūzikā, gleznieciībā, zinātnē u. t. t., reti noved to līdz galam. Protams, bieži to traucē arī sievas un mātes pienākumi. Neskatoties uz visu to, būtu tomēr nepareizi noliegt sievietes jaunradītājas varenību. Sieviete nepārtraukti rada caur vīrieti. Tādēļ vīrietis meklē sievieti, ka viņam ir griba, bet nav jaunradīšanas. Tikai vienībā ar sievieti viņš pārdzīvo lielus jaunradīšanas uzliesmojumus. Viņš smel viņā spēku un iedvesmi un paceļas radītāja augstumos. Sieviete ir pratusi paturēt vīrieti pie sevis, piespiedusi viņu palikt par savu bērnu uzturētāju. Sieviete sēj pirmās mīlas sēklas savu bērnu dvēselēs, ietīdama un audzēdam viņus savā mīlā. Neviens vīrietis, lai viņa uzskati par sievieti

K. Ubāna — Rīgas priekšpilsēta.

Sk. Rīgas m. gr. izstādi.

būtu kādi būdami, nedrīkst aizmirst, ka viņam bijusi sieviete — māte.

Bet arī sievietei nav jāaizmirst, ka viņa nes sevī arī tēva vīrišķīgo sākumu. Dzimuma jautājumu parasti vienkāršo, padarot to par tīri bioloģisku jautājumu. Dzimuma problēma nav tikai mīļākā un mīļākās, vīra un sievas, bet arī tēva un mātes problēma.

Šai nozīmē dzimuma problēma daudz plašāka un dziļāka: visur vīrietis un sieviete, visur divi sākumi savstarpējā cīņā un sevis paša pārspēšanā ar pretējo sākumu.

Dzimumu cīņa ir dzimuma problēmas tikai viena daļa. Otra daļa ir dzimumu apvienošanās cīņā ar dzīvi. Vīrietis un sieviete ienaidnieki, bet reizē arī draugi. Viņu cīņā paspīd savstarpēja atgrūšanās, naids; tumsa aprij gaismu un gaisma tumsu. Viņu vienībā mirdz savstarpējās papildināšanās, lielā dzīves sinteze. Pēc vispārējā likuma sievietei vajadzīga vīrieša cietā, spēcīgā, gribas roka; vīrietim vajadzīga sievietes atzinība un sievietes jūtu atbalsts viņa jaunradīšanas darbā. Jūtas un prāts apvienojas un rada kultūru, turpina radīšanas darbu. Protams, ir sievietes tiešas jaunradītājas, it īpaši mūsu sievietes emancipācijas laikos, bet arī viņām ir nepieciešams vīrieša atbalsts.

Rakstiņu beidzot, sacīsim: «Lai sieviete paliek sieviete un vīrietis vīrietis šai vārda labākajā nozīmē. Bet lai viņi apvienojās kā cilvēki, jo abiem kopējais ir tas, ka viņi ir c i l v ē k i. C i l v ē k a vārdā lai skaistuma un mūžības tēlā stichiju mērenāku padara prāts un prātu radošu un auglīgu stichija — jūtas.

Dažas piezīmes par latvisko virzienu mūsu studentu organizācijās.

Latviskā dzīves izjūta un uztvere visskaidrāk izteikta mūsu tautas gara mantās, vērojama lauku sētā. Pilsētai ir stipras svešas tradicijas un iespaidi. Varam runāt par latvju ētiskajiem un aistētiskajiem uzskatiem un principiem, kas izpaužas tautas dziesmās *).

Uz šī pamata, sekojot līdzi laika garam, ceļama tālākā latviešu dzīve. «Dzīvot», «dzīvāt» latvietim dažās izloksnēs nozīmē «strādāt», «darīt». Studentu organizāciju dzīvē pirmais uzdevums — audzināt savus locekļus stiprus tautības apziņā ar dziļiem ētiskiem un aistētiskiem principiem, lai tie, studijas beiguši, būtu labi latviski darbinieki. Organizācija pati, pakļaujot savu darbību kādam lielākam mērķim, veic zināmus darbus, kuros saviem locekļiem dod iespēju augt un veidoties. Sasniegumi lielā mērā atkarīgi no tā, cik katrs atsevišķs darbs koordinēts ar pārējo un cik tie visi pakļauti kādam vispārējam plašākam mērķim (tendence visos darbos uz šo mērķi).

Šī plašākā tendence stud. organizāciju darbībā būtu — b a l t u k u l t ū r a s c e l š a n a u n s a r g ā š a n a. Tas jādara un uz to jāgatavojas galvenā kārtā latviešu un leišu intelliģencei savstarpējā saderīgā darbā: mums — kalpojot latviskai domai, izceļot latvju tautas garīgās vērtības, valodu u. t. t., viņiem — darot to pašu ar leitisko.

Pakļaujot un ievirzot organizācijas darbu tik plašā gultnē, rodas nepieciešamība nenorobežoties no pārējiem kultūras darbiniekiem (esošiem un nākamiem), viņu organizācijām un latvju tautas.

Atsevišķu stud. organizāciju savienībām un atsev. organizācijām jāmeklē savstarpēja sadarbība. Studentu organizācijas sadalījušās daudz grupās. Atsevišķas organizāciju grupas (savienības) vajadzīgas, lai gūtu darbā lielāku elastību, daudzveidību, lai neieviestos šablons, bet neauglīgie savstarpējie strīdi un apkarošanās mazina un kavē kopēju darbu. Jāiegūst zināmas garantijas solidas idejiskas sadarbības iespējai.

Tālāk meklējami un uzturami draudzīgi un sadarbīgi sakari ar leišu akadēmisko saimi, gūstot ierosinājumus un iepazīstoties vienam ar otra sasniegumiem.

Studentu organizāciju kā ierosinātāju un audzinātāju loma un pienākums šinī gadījumā ir dot saviem draugiem stipru un ilgstošu tendenci kalpot šiem mērķiem savas organizācijas centienu garā.

Kā čaklus darbiniekus stud. organizāciju vidū te varētu minēt «Dziesmuvaru», kas godam sekojusi savai deklarācijai — «mēs vienoti dziesmā, šai cēlajā varā, mūsu darbi un centieni latvju garā.» Latvisko dziesmu tie popularizējuši tālu aiz Latvijas robežām. Pieminama arī filoloģ. un filozof. stud. b-bas «Ramave», kas ar nenogurstošu uzņē-

*) 1) Plašāki nopietni pētījumi šinī ziņā Dr. phil. J. A. Jansonam. 2) Skat. arī Brastiņu Ernesta brošūru «Latvju tautasdziesmu tikumi un tā paša autora latvju dziesmu izlasi «Latvju tikumu dziesmas» ar komentāriem.

mību vedusi savus draugus pa nopietna darba ceļu, savā neilgajā pastāvēšanas laikā publicēdama vairākus pētījumus baltu filoloģijā («Ceļi» I., II., III., IV., «Filoloģijas materiāli»).

Tāpat šinī virzienā, bet vairāk savā iekšējā dzīvē, centušās iet vienotnes. Paudušas to arī uz āru, meklēdamas sadarbību ar citām latvju stud. organizācijām un Latv. mākslas akadēmijas audzēkņiem. «Vienotņu Vienkopas» laikraksts «Students» daudzkārt pievērsies šiem jautājumiem, šī doma ietverta arī vienotņu Augstajos svētkos. Beidzot pieminams, ka taisni latvisko sadzīves un darba tradiciju meklēšana studentu dzīvē izsauca vienotņu dibināšanas. Līdz ar to dibinātāji jau pašā sākumā konsekventi norobežojās no nelatviskām studentu tradicijām. Šo tendenci, norobežoties no nevajadzīgi svešā, rāda jau latīnisko un vācisko nosaukumu atmešana, liekot viņu vietā latviskus: savietis, draugs, vecdraugs, miteklis, sirmā stunda, audzinātājs, teicējs, vecākais u. t. j. pr.

Kr. D.

Prof. N. Malta.

Profesors Reinholds Putniņš.

Nesen guldīja zemes klēpī vienu no matēmatikas un dabas zinātņu fakultātes vecākiem mācības spēkiem — profesoru Reinholdu Putniņu. Nelaikis bija tipisks latviešu intelliģences vecākās paaudzes pārstāvis, kas pats sev izcīnīja ceļu uz augstāko izglītību. Prof. Putniņš dzimis 1884. g. Bērzpils pag. Latgalē. Mācījies turienes pagasta un Stružānu draudzes skolā, pēc tam Pleskavas skolotāju seminārā, un vēlāk Pleskavas mērniecības skolā, ko nobeidzis 1903. g. Pēc kara dienesta nokalpošanas, strādājis kā mērnieks Vjatkā, kur 1907. g. nolicis par eksternu abitūriju klasiskajā ģimnazijā. Studējis fiziku, fizisko ģeografiju, astronomiju un ģeodēziju Pēterpils ūniversitātē, ko nobeidza 1912. g. Strādājis Krievijas zinātņu akadēmijas pārziņā esošā galvenajā fiziskajā observātorijā, kuras dienestā sabijis līdz 1919. g. Šai laikā darbojies no sākuma centrālajā observātorijā Pēterpilī un tās filiālē Pavlovskā, bet pēc tam Jekaterinburgas magnētiski-meteoroloģiskajā observātorijā Urālos, kur ieņēmis staciju inspektora vietu. Observātorijas uzdevumā vairākkārt apceļojis Urālus un Rietumsibiriju, revidēdams un ierīkodams novērošanas puktus. Kara laikā komandēts uz Aizkaukazu ierīkot meteostacijas pie kara aviācijas daļām. 1917./18. mac. gadā ievēlēts par privātdocentu Urālu kalnu institūtā Jekaterinburgā un 1919. g. rudenī par docentu Vladivostokas palītechniskajā institūtā. Tai pašā gadā iestājies Sibirijas latviešu nācionālajā karaspēkā un 1920. g. pārbraucis ar Imantas pulka ešalonu Latvijā, un ievēlēts par docentu matēmatikas un dabaszinātņu fakultātē. 1926. g. decembrī ieguvis matēmatikas zinātņu doktora gradu ar disertāciju: «Par zemes virsas iedalīšanu apspīdēšanas joslās» un 1927. g. ievēlēts par profesoru fiziskajā ģeografijā.

Prof. Putniņa darbība matēmatikas un dabas zinātņu fakultātē bijusi plaša un daudzpusīga. Viņš tanī darbojies gan kā zinātnieks un paidagogs, gan kā administrācijas persona — fakultātes sekretārs un dekāns. Fakultātes organizēšanā viņam lieli un paliekoši nopelni, jo fiziskās ģeografijas institūts bija jārada pilnīgi no sākuma. Zinātniskais darbs ģeografijas disciplīnās cieši saistīts ar pētniecisko darbību visā zemē. Tamdēļ bija jārada organizācija, kas apvienotu zinātnisko un pētniecisko darbību ūniversitātē un ārpus tās. Tā radās Latvijas ģeografijas biedrība, kuras vadība biedrības pirmos pastāvēšanas gados atradās prof. Putniņa rokās un kuras darbībā viņš arī vēlāk ņēma dalību, cik viņa izsīkstošie fiziskie spēki to atļāva. Darbi, kā gadskārtējo ģeografijas konferenču materiālu sagatavošana un ģeografijas rakstu pirmo sējumu rediģēšana, kas saistīti ar prof. Putniņa darbību ģeografijas biedrībā, atrodas visciešākā sakarā ar pētniecisko darbu Latvijas ģeografijā vispāri. Bez ģeografijas biedrības nelaikis darbojies dažādās zinātniskās komisijās un iestādēs kā Kr. Barona prēmiju komisijā, Latv. ūdeņu pētīšanā, meteoroloģiskā biroja organizēšanā u. t. t.

Nelaikis bija pilns ideālisma pret zinātni. Šis ideālisms viņam neatļāva skatīties uz zinātnisko darbu kā uz kārtēju, pelēku ikdienas darbu, bet viņa izjūtā tas bija augstākas vērtības darbs, kas prasa iedvesmi un apgarotību. Kad dilstošie fiziskie spēki neatļāva viņam vairs ņemt dalību sabiedriskajā darbā un vilka zināmas robežas arī viņa paidagoģiskajai darbībai, klusā kabineta noskaņā risinājās aizgājēja pēdējais un ražīgais zinātniskās darbības posms, ko traucēja vienīgi biežie slimības periodi. Pagājušajā gadā prof. Putniņš nolasīja R. L. B. zinātņu komitejā, kuras kārtējais biedris nelaikis bija, referātu par ģeografiskām projekcijām. Kad apmēram mēnesi atpakaļ biju prof. Putniņa mājās, viņš ar dzīvu interesi stāstīja par darbiem, ko tas nobeidzis vai vēlējās nobeigt. Kā cilvēku fakultātes locekli atcerēsies nelaiki kā klusu, sevī noslēgtu korektu, bet vienmēr laipnu un izpalīdzīgu kollēgu. Tie, kas nelaikim stāvēja tuvāk, zina, cik silti viņš varēja just un cik ātri tas spēja sajūsmināties par savu darbu, zinātni un tautu. Šādos brīžos viņā blakus zinātniekam runāja dzejnieks. Aizgājēja mūžs bija pilns cenšanās un darba un tas bija panākumiem vainagots. Līdzīgi daudziem citiem latviešu censoņiem viņš savā īsajā mūžā nostaigāja garo ceļu no Latgales lauku sētas līdz ūniversitātes katedrai. Bet liktenis bija maisījis arī dažu labu rūgtu pilienu viņa dzīves kausā. Slimība, kas domājams cēlās no pārpūlēšanās, sagādāja aizgājējam viņa mūža pēdējos gados liclas fiziskas ciešanas. Viņš cieta arī no tā, ka tā vājie fiziskie spēki neatļāva tam reālizēt daudz ko no tā, ko viņa dzīvais gars vēlējās. Šis stāvoklis bija tik mocošs, ka viņš pats to izbeidza, iedams labprātīgi nāvē. Reinholdam Putniņam aizejot mūžībā, aizveras lapa matēmatikas un dabas zinātņu fakultātes un mūsu ūniversitātes vēsturē. Viņa piemiņa tur dzīvos arī tad, kad dzīvajo piemiņa līdz ar viņa draugiem, kollēgām un skolniekiem būs kādreiz izdzisusi.

Intīmā L. m. akadēmijas vienotnes „Zaļā zeme" izstāde.

«Zaļā Zeme» min Rīgas mākslinieku grupas pēdās. Ne tikai tāpēc, ka vienotnei «Zaļā Zeme» ļoti tuvu stāv grupas spēcīgākie pārstāvji V. Tone un K. Ubāns, bet arī tāpēc, ka abām b-bām ir kopēji mērķi latviskās mākslas radīšanas darbā. Izstādes kopiespaids tīkams un visumā viengabalains. Mākslinieciskā uztvere — teiksmaini impresionistiska. Labu skolu gleznieciības izpratnē vienotnes locekli gūst prof. Purvīša darbnīcā. Tomēr šī sava meistara kopētāji nava neviens. Teiksmainību rada padrūmā noskaņa dabas traktējumā.

«Zaļā Zeme» vēl negrib pretendēt uz gatavību un tāpēc nevēlās rādīties atklātībā, jo vienotnes pamatos rakstīta cīņa ar diletantismu ne tikai ārpusē, bet arī draugu starpā.

Tomēr jau tagad «Zaļā Zeme» varētu konkurēt ar tādām vecām mākslinieku b-bām, kā «Neatkarīgo vienība», «Radigars» un F. Cits jautājums, vai tas vajadzīgs.

Atvadoties no izstādes aiznesam līdzi atziņu, ka klusumā tiek strādāts, darbs, kas nesīs spēcīgu ražu mūsu mākslas laukā.

Par valdības un preses sadarbību.

Pirmdien, š. g. 29. oktobrī visas Latvijas preses pārstāvji (arī studentu preses) bij aicināti Virsnieku klubā pie ministru prezidenta K. Ulmaņa kunga uz pēcpusdienas tēju. Tā kā dienas laikraksti šo vēsturisko notikumu ir sīki jo sīki atreferējuši, tad mēs aprobežosimies tikai ar galveniem vilcieniem, kas saskatāmi valdības galvas runā.

Ministru prezidenta kungs aizrādīja, ka preses uzdevumi tagad daudz lielāki, jo lasītāji no laikraksta vairāk gaida. Valdībai un presei — šiem divi spēkiem jāapvienojās, lai kalpotu trešajam — tautai. Ne ilgi atpakaļ prese kalpojusi atsevišķām grupām un atsev. cilvēkiem. Tas tagad jāatmet; partiju uzspiestās maskas no laikrakstu sejām jānoņem un jāpalīdz tautai izprast jaunais laiks un jaunie likumi. Presei jāpiegriež lielāka vērība arī savu lasītāju interesēm un viņu dzīves parādībām. Tauta jāpāraudzina pozitīvam darbam un vienotai Latvijai.

Min. prezidents pieskārās arī jautājumiem par avīžu vienmuļību un preses brīvību. Pirmajā gadījumā vainīgi paši preses darbinieki, bet brīvība nav liegta. Valdība taisni vēlās, lai par viņas darbību raksta, tās likumus apskata un arī kritizē, bet lai katru kritiku pavada pienākuma un atbildības sajūta valdības un tautas priekšā.

No daudzajām runām pie vakariņu galda, mūsu lasītājus, liekas, visvairāk interesēs min. pr. kunga atbilde prof. A. Dauges kungam, kas runāja jaunatnes, vairāku žurnālu un arī «Studenta» vārdā. Min. pr. kungs aizrādīja, ka profesoru kungi padarītu ļoti lielu un auglīgu darbu, ja studentu organizācijas vienotu kopdarbības un saprašanās garā.

(Par šo jautājumu skat. rakstu «Sadosimies rokas!» «Studenta» 211. numurā.)

Vakars noritēja brīvā un nepiespiestā noskaņojumā, un ministru prezidenta kungs parādīja sevi arī kā laipnu un rūpīgu mājastēvu.

Darba ētika.

Ievadam.

Sākot ar šo numuru, «Students» ievietos savās slejās rakstu ciklu par darba un atsevišķu arodu ētiku.

Mūsu nolūks nav «morālizēt». Tam nebūtu nozīmes. Kaut gan, lai katram skaidrs: kamēr arājs laukā, amatnieks savā darbnīcā, strādnieks fabrikā un intelliģentais savā darba laukā pildīs tikai to, «kas priekšā rakstīts,» bet par citu sacīs: «Juridiski man nevar piekerties,» mums nelīdzēs nekāda valsts iekārta, nekādi likumi, un mēs iesim dibenā, ar visu!

Vienotņu saime ar šo jautājumu ir diezgan ilgi nodarbojusies, bet interese arī ārpus vienotnēm ir tik liela, ka atļaujamies to darīt arī savā laikrakstā, pieaicinot par palīgiem citus, kas šo problēmu pārdomājuši. Neatlaidīgi atskan jautājumi: Tagad nu es drīz beigšu augstskolu. Man ir zināšanas, sava darba metodes, mērkis būt labam sava aroda darbiniekam, zinu arī, kas ir pienākums un, ja vajadzīgs, tam par labu protu atsacīties no savām iekārēm; bet nav mērauklas, kā novērtēt uzliktos pienākumus, kā novērtēt mazāk parastas parādības, sevišķi ja uzskati šķiras. Kā izšķirties par ceļu, kas neparastajā gadījumā ejams, un apstākļi spiež darīt citādi nekā šķiet pareizi? Parasti vadās no sirdsapziņas, bet tā ir it kā acumērs, bieži tā vienam tāda, otram citāda. Dažreiz tā saduras pat ar likumu. Ir arī gadījumi, kad no vispārējās ētikas viedokla raugoties, kāda rīcība ir neētiska, negodīga, no aroda ētikas — ētiska un nepieciešama. Ja nu tā, tad tak kāda speciālista darbu var vērtēt tikai šī aroda speciālists, pratējs, un citiem te nav runāšana.

Skarto un tuvu stāvošo jautājumu atrisināšana, būs sekojošo rakstu mērķis.

«Studenta» red. nedomā, ka darba ētikas jautājumu šais šaurajās slejās izsmels. Tas domāts vairāk kā ierosinājums.

Līdzdalību līdz šim apsolījuši: prof. Tramdachs par inženieru ētiku, prof. Kundziņš par mācītāju ēt., prof. Dāle par psichologa ēt., Dr. phil. T. Celms par zināniskā darba ēt., penz. tiesnesis J. Stumbergs par juristu ēt., Zenta Mauriņa par rakstnieku ēt. un citi.

Redakcija.

Jūlijs Students.

Darba būtība.

Darbs ir vērtīgākais cilvēka gara īpašums, un darbā cilvēks parāda savu krietnumu — ar šādu apgalvojumu uzsāksim šo savu rakstiņu. Darbā cilvēks parādās, kas un kāds viņš ir. Darbā atspoguļojas cilvēka dziļākā būtība, viņa raksturs, personības pazīmes, var pat sacīt — visa viņa dvēsele. Darbā parādās cilvēka aicinājums, viņa misija. Arī pēdējais un augstākais cilvēka vērtējums notiek viņa darbu vērošanā. Spriest par cilvēku nozīmē spriest par viņa darbu. Padarītā darba vērtība ir reizā arī paša darba darītāja vērtība.

Mēģinot tuvāki apgaismot darba būtības jautājumu, parunāsim par darba loģiku un darba ētiku, bet pirms tam teiksim dažus vārdus par darba jēdzienu un darba attiecībām ar uzcītību un apdāvinātību.

Darbs ir nolūka resp. uzdevuma pildīšana. Pirms darbu sākam, mums ir darba uzdevuma, t. i. darba nolūka apziņa. Darbu noteic uzdevuma apziņa. Ierosinājums nāk no intereses. Interesi var uzlūkot par darba psicholoģisko, kamēr uzdevuma apziņu par ētisko sakni. Abas šās saknes darbam piešķir apzinīgas rīcības nokrāsu. Neapzinīga rīcība nav darbs. Darba apzinīgumā slēpjas arī atbildība: jo apzinīgāka darbība, jo lielāka atbildība; neapzinīgā rīcībā nav arī nekādas atbildības apziņas. Taisni tas apstāklis, ka darba būtība cieši saistās ar apzinīgumu, darbu padara vairāk tikai par cilvēka gara īpašumu, un mēs šeit neuzdrošinātos apgalvot, ka varētu būt runa arī par dzīvnieku darbu: dzīvnieki klausa vienīgi savam instinktam, tā tad neapzinīgi, un par savu darbu neatbild.» Ja dažkārt runājam par mājas kustoņu darbu, nav jāaizmirst, ka tas ir patiesībā cilvēka izsaukts un noteikts darbs, par ko atbild cilvēks, nevis dzīvnieks.

Darba panākumi atkarīgi no uzcītības, no čakluma. Darbs pats sevi nevirza. Darbu vajaga darīt. Darbs ir strādāšana, tā tad zināma gaita, norise. Šī norise ir tik dziļa un spēcīga, cik darba darītājs uzcītīgs. Ne no kā cita kā cilvēka cītības, viņa čakluma atkarājas darba panākumi. Darbs prasa darīšanu, bet darīšana ir darbošanās, ko noteic piespiešanās, kas nav nekas cits kā čaklums. Bet kā ir ar apdāvinātību? Vai darba panākumi nav atkarīgi tikpat labi vai vēl vairāk no apdāvinātības? Tā patiešām daži domā. Ir laudis, kas pārliecināti, ka cilvēka sekmes daudz vairāk atkarīgas no gara dāvanām un sevišķa garīga veikluma nekā no čakluma. Ar šādu pārliecību mums nebūtu pa ceļam. Tiesa: dzīvē daudzreiz apdāvinātie aizsteidzas priekšā uzcītīgajiem, bet tas nebūt negroza nosacījumu, ka darba panākumi atkarīgi no uzcītības. Tādā gadījumā, kur apdāvinātajiem izdodas aizsteigties priekšā pārējiem, viņi ir vai nu reizē čakli un apdāvināti, vai arī īpatnējā nozīmē veikli, pie kam viņiem sagadījušies labvēlīgi dzīves apstākļi, tā ka viņus var dēvēt par īstiem laimes lutekļiem. Bet tad viņi nekādā ziņā nav uzlūkojami par darba cilvēkiem. Tamdēļ apdāvinātību vien nav iemesla slavināt. Jāpriecājas galvenām kārtām par to, ko cilvēks pa-

nāk pats ar savu uzcītību. Dāvanas ir gan vērtīga gara manta, bet tās nav nekas izveidots un ir tikai kā iespējamība, kas jāattīsta, bet šī dāvānu attīstīšana ir darba resp. audzināšanas un izglītības auglis. Tamdēļ sapratīsim, ka neviens vērtīgāks panākums cilvēka dzīvē nav sasniedzams bez darba. Tādus piemērus vēsture neuzrāda, kur lielāki sasniegumi būtu gūti bez uzcītības. Ja pazīstamas personības vēsturē vienā vai otrā speciālitātē ir bijušas, ja tā varētu izteikties, jau kopš dzimšanas apdāvinātas, tad lielas tās kļuvušas tikai darbā un ar darbu. Gūti iedomāties, ka piem. Krišjānis Barons mūsu daiņu kārtošanā vairāk apdāvināts nekā čakls: šāds darbs veicams ne tik daudz ar apdāvinātību kā uzcītību. Ģēte, kā zināms, kļuva dusmīgs, ka paziņas viņu nereti sauca par paša Dieva sūtītu ģeniju vai laimes bērnu, nevilcinādamies atbildēt, ka viss, ko viņš panācis, ir viņa paša darba auglis. Ievērojamie cilvēces gari taisni ar to ir zīmīgi un raksturīgi, ka viņi ir darbīgi, ar apbrīnojamu uzcītību un neatlaidību. Šis apstāklis arī pacel viņu vērtību, jo viņu panākumi ir taču viņu pašu sasniegumi. Dāvanas neatkarājas no paša cilvēka, bet dāvanu izkopšana gan. Dāvanu izkopšana ir darbs. Te lieku reizi redzam, ka darbs, ko virza čaklums, ceļ paša darītāja vērtību.

Ejot dziļāki darba būtības izpratnē, nepieciešams vērot darba loģiku. Darba loģika ir darba satversme, kas izteic darba mērķi, metodes un disciplīnu. Var izteikties arī tā, kas būtu mazliet šaurāk, ka darba loģika ir darba plāns, kam savukārt pieslienas darba organizācija, ko gan šeit neaplūkosim. Loģiskais moments visā darba gaitā dod darba pārskatāmību. Loģiskā puse noteic darba skeletu un formu, kas jāpilda ar saturu. Vispirms darba loģiskā uzbūvē nepieciešams skaidri apzināts darba mērķis. Bez mērķa darbs nav iespējams. Iekams ķeramies pie darba, jāzina, kas jādara, ko gribam panākt. Mērķis vada darbu. Uz mērķi tiecamies. Mērķis aicina. Ja piem. jaunietis izvēlas studēt medicīnu, viņa mērķis kļūt par ārstu, tā tad praktisks nolūks. Tāpat iespējams, ka citam jaunietim ir tīri teorētiska interese nodoties medicīnas studijām, ko var saukt arī par tīri zinātnisku interesi. Agrinajā jaunībā mērķi vairāk praktiski, vēlakajā — var būt arī teorētiski. Mērķa apzināšanās ļoti svarīga prasība. Darbība bez skaidri apzināta mērķa, ja maz par darbību var runāt, ir tikai taustīšanās, grābstīšanās tumšā, sevis un citu maldināšana. Mērķa trūkums darbam neļauj izpausties skaidrā virzienā. Novērots, ka darbā mērķa trūkums ir reizā arī dzīves mērķa trūkums. Tas viegli saprotams, jo darbs kalpo dzīves mērķim. Cilvēks, kas stājas darbā ar skaidri apzinātu mērķi, ir arī dzīvespriecīgāks, enerģiskāks, jo viņa ceļš ir skaidrs. Viņš nepazīst dzīves apnikuma. Turpretim tas, kam darba mērķis miglā tīts, pakļauts nejaušībām: katrs vieglākais sitiens spēj viņu novest neziņā un izmisumā. Nespēja spraust mērķi vai arī nomaldīšanās no reiz sprausta mērķa ir sāpīgs ievainojums visai dzīvei.

Svarīguma ziņā tūliņ pēc darba mērķa nāk darba metode. Metode ir pajēmiens, kas visvieglāk un visātrāk ļauj sasniegt sprausto mērķi, neatkāpjoties no prasības to vispamatīgāki piepildīt. Ar metodes palīdzību darbs jāveic tā, lai tas prasītu mazāku darītāja enerģijas izšķiešanu, bet reizā ar to ātrāku un izsmeļošāku darba veikšanu. Metode ir darba ierocis, citādi sakot, līdzeklis. Ar metodi nospraužam darba ceļu un gaitu. Metode dažā ziņā nav mazāk svarīgs moments darbā kā darba mērķis. Ja vispirms, kā nule redzējām, nepieciešams tikt skaidrībā ar darba mērķi, tad tikpat skaidrs, ka bez sevišķiem pajēmieniem sprausto mērķi nav iespējams veikt. Labi ir apzināties mērķi, bet tikpat svarīgi zināt, kā mērķi piepildīt. Metodes svarīgums vēl izceļas tai ziņā, ka darbu veikt nesalīdzināmi grūtāk nekā darbu uzjemties. Protams, darbu nevar darīt bez tā uzjemšanās, bet darīšana prasa lielāku visu cilvēka spēku sakopošanu. Cilvēks parasti vairāk uzjemas nekā spēj veikt. Un šis trūkums pa lielākai daļai atkarīgs no metodes trūkuma. Kādas ir darba metodes, to šeit tuvāki nav uzdevums aplūkot. Sacīsim tikai, ka ikvienam darbam ir sava īpatnēja pieeja, bet var runāt arī par visiem darbiem kopēju metodi. Viena no vissvarīgām metodēm mums liekas darba pakāpeniska darīšana, ko diemžēl maz ievēro. Ja cilvēks pie sava darba, vienalga, kāds tas ir, ķertos pakāpeniski, viņš labāk to padarītu. Nelaime tā, ka mēs allaž savus darbus atliekam, tā vien izliekas, it kā gaidīdami labākus laikus, un tikai tad, kad pēdējais brīdis klāt, ķeramies pie darba ar lielu skubu, bet tad vairs to nevar tik labi un pamatīgi veikt, jo paliek maz laika, un mācas virsū jauni uzdevumi. Cilvēks, kas darbu dara pamazām, veic to daudz pamatīgāki nekā tas, kas strādā ātri. Pakāpeniska strādāšana ir plānveidīga un neatlaidīga darbība; te darbu neatliek uz pēdējo mirkli, bet sagatavo un dara sistēmatiski. Metode ir darba stiprums un reizē paša darītāja nosvērtība.

Ar skaidru darba mērķi un nesatricināmu metodi cilvēks izveido darba disciplīnu. Darba disciplīna ir kārtība, ko ievērojot darbu sekmīgi veic. Viss tas, ko varētu saukt par likumību darbā vai arī par darba rutīnu, ir darba disciplīna. Tā ir, ja tā gribētu izteikties, darba skola. Cilvēks, kam darba disciplīna, strādā plānveidīgi. Viņš nestrādāto, kas tikai ienāk prātā: viņam ir skaidrs mērķis, pie kā pildīšanas viņš kavējas, un nekas viņu nevar atraut no sava uzdevuma pildīšanas. Dzīvojot darba disciplīnā, nekādi nejauši blakus iespaidi, darba darītāju nespēj novirzīt no sāktā ceļa. Tāds cilvēks savā darbā ir ciets kā klints. Viņš nedara šodien vienu, rītdien otru, lai parīt ķertos atkal pie cita uzdevuma, nē, viņš kavējas pie sākta darba, iekams tas padarīts. Darba disciplīnā ieaudzis cilvēks ir darba rūķis. Viņa dzīves ritms ir viņa darba ritms. Šāda cilvēka dzīve ir vienas likumības iemiesojums, un šī likumība ir viņa darba kārtība. Nav šaubu, ka tāds cilvēks daudz pastrādā. Viņš vienmēr zina, kas tam jādara. Vakarā, dodamies pie miera un pārtraukdams sava darba ritmu, viņš zina, kas rītā jādara. Darba gaita viņam jau noteikta nedēļām, pat mēnešiem uz priekšu. Dažam šāda dzīve izliekas bezgala vienmuļa, un «neinteresanta», kā «uzvilkts pulkstenis». Ja, bet kas to saka? Vērojat tikai tuvāk, un drīzi jo drīzi redzēsit, ka šādi salīdzinātāji ir garīgi tukši ļautiņi, kam darba dziļāka būtība pilnīgi sveša. Cilvēks, kas dzīvo darba disciplīnā, ir nevien cienījams, bet arī apbrīnojams.

Pieejot jautājumam par darba ētiku, teiksim, ka darba ētika aptver darba tikumu, ko apcerējot jārunā par darba labumu, apgarotību, idejisko pusi un attiecībām ar pašu darītāju.

Darbs var būt kā labs, tā ļauns. Mēraukla, kas darbus šķiro no tikumības viedokļa, ir sirdsapziņa. Sirdsapziņa pasaka, kurš darbs labs, kurš ļauns. Vai darbs pareizs vai ne, to sirdsapziņa ne katrreiz var izšķirt, un pēdējais vārds te piekrīt prātam. Prāts vērtē darbu no pareizības, sirdsapziņa no tikumības viedokļa. Tamdēļ darba tikuma celšanā sirdsapziņa arvien vairāk jāizkopj un jāaudzina. Sirdsapziņas pamati ikvienā normālā cilvēkā gan doti līdz ar dzimšanu, bet tie jāizkopj, jāveido. Sirdsapziņa jāizsmalcina. Cilvēkam jāpaceļas līdz skaidras sirds līmenim. Darbs, kas darīts ar skaidru sirdi, allaž būs tikumisks. Tas darīs prieku pašam darītājam. Darbs, kas darīts, klausot sirdsapziņai, ir reizē darbs, kas pildīts, klausot pienākumam. Pienākums ir sirdsapziņas forma, sirdsapziņas likums. Tamdēļ pamats teikt, ka izkopjot pienākuma apziņu tiek celta arī darba ap-

Akc. Sab.
„Ch. Jürgenson — Otto Schwarz"
Romas viesnīca
Romas pagrabs
Restorāns „Otto Schwarz"
Aspazijas bulv. 5
Rīgā
Konditoreja
Operas kafejnīca
Aspazijas bulv. 1
Vīnu lieltirgotavas:
Kaļķu ielā № 2 (Aspazijas bulv. stūrī)
Avotu ielā 1/3 (Marijas ielas stūrī)
Liķieru fabrika
Vīnu darītava

Māksla.

Mūzika.

Latvijas nacionālā opera, kas līdz šim interesējās tikai par lielo tautu ievērojamāko operu uzvedumiem, piem., krievu, vācu, itāļu, franču, pavisam mazu vērību pievērsa to tautu operām, kurām mūzikas vēsture nebija tik bagāta pieredzes un tradiciju ziņā kā pieminēto. Tā neko mēs nezinām par spāņu operām un balletiem, nezinām nekā arī par igauņu, somu, zviedru darbiem šajā nozarē; vienīgi no čechiem dzirdējām Švandu — dūdu spēlmani. Šo kļūdu opera nu mēģinājusi labot, uzvedot čechu tautas ģenija ievērojamāko operu «Pārdotā līgava». Mums grūti šo Smetānas populārāko darbu vērtēt šajā plāksnē, kādā viņas nozīmība ir pati lielākā, par to ir jau savu spriedumu teikuši tie viri, kas varēja savu laiku vērot un vērtēt, bet mums vienīgi ļauts dziļā cieņā liekt galvu pret tādu tautas dziesminieku, kas prot savas tautas raksturu tik spilkti un pārliecinoši parādīt.

Mums šis īpašības ir tuvas un tādēļ saprotamas un arī, kā to prof. Maldoņa kungs teica, ar prieku sajemam čechu tautas draudzīgi sniegto roku.

Lūk bez viesa režisora F. Pujmaņa no Prāgas pilsētas teātra, minētais teātris izlidzēja vēl ar kostīmiem un arī sarikoja Bedržicha Smetānas izstādi, cenšoties pēc iespējas sagatavot publiku un arī pašus mākslinieku istai operas uztverei. Šajā ziņā panākumi bija labi un darba pūles vainagojušas pašus darba darītājus. Vispirms savās lomās īsti teicami bija Priednieks un Ūlande, arī Mikelsons. Kas zīmējas uz pārspīlēti grotesko tēlu Neimani, tad tas bija disonancē ar smalkjūtīgo žanžu — cirkus trupu un arī citiem. Pārējos, kuru lomas mazākas, sevišķi izcēla īpatnējie režijas pajēmieni, un te der piešķirt savu nopelnu arī Uršteinam, Lūsei un Pellem.

Mūzikālā vadība — Reitera rokās un tikami atzīt viņa pūles, sevišķi pirmajā un pēdējā cēliena. Patikams arī pēc iespējas klusinātais orķestris.

Pujmaņa režija smalkjūtīga un viscaur skaidri saskatāma piemērošanās mūzikas akcentiem un izteiksmei. Bet lielu komplimentu piederas teikt Strunkem. Viņa dekorācijas, īsi un skaidri sakot, ideālas.

Bagātīgais ziedu velts un publikas ilgie aplausi, kā arī ministru prezidenta un citu valstsvīru izcilā vērība, neapšaubami liecināja, ka māksla, kurai veltīts tik daudz pūļu, tiks atbalstīta. Cerēsim, ka «Pārdotā līgava» dos arī lielu gandarījumu un ierosmi uzvest arī citas mūsu kalmiņu ievērojamākās operas.

*

Nikolāja Orlova klaviervakars rādija meistara piegriešanos veselīgākam uztveres veidam. To varēja dzirdēt Bacha — tokatā, Ravela — tokatā un sevišķi Lista abos darbos, kuras virtuozais elements nobīdīts otrajā, trešajā plānā, lai to nemanītu, bet visā krāšņumā pacelta mūzikālā doma — ideja. Bet Bēthovena sonāta un daļa Šopēna skanēja vēl pēc vecām parašām, un tas zināmā mērā stipri traucēja izklidināt aizspriedumus pret Orlova sievišķigiem mūzicēšanas paņēmieniem.

Publikas simpātijas kā arvien Orlovam ir lielas, un aplausu daudz.

Ed. Grinvalds.

Sadarba izstāde.

Divi nogrupējumi raksturīgi kultūras dzīvei visos laikos. Vieni arvien ir jaunu zemju atradēji un iekarotāji, kultūras un mākslas avangards, kas cenšas iet jaunu atziņu un ideju meklēšanas ceļu, kamēr otri ir šo zemju kolonizētāji — strādā pie jau esošo atziņu nostiprināšanas un izveidošanas plašumā.

Pie pēdējā nogrupējuma pieslienas arī «Sadarbs», apvienodams sevī blakus veco tradiciju turpinātājiem arī jaunākās paaudzes mākslinieku, kas «Sadarba» drusku vienmuļajā melodijā ienes disonances.

Un patikami atzīmēt, ka viens no jaunākajiem «Sadarba» biedriem — E. Kalniņš š. g. rudens izstādē ir arī viens no spēcīgākajiem.

Starp dabas skatiem izstāditais, tumši gleznotais Varslavāna portrēts, spēcīgs un pārliecinošs, galvā ekspresijas pat drusku par daudz, tā it kā cenšas atdalīties no pārējās gleznas plaknes, tāpat kompozicijas ziņā tā nav izdevīgi novietota (vienādā attālumā no abām gleznas sānu malām). Bet tie ir formālas dabas trūkumi, kas aizmirstas, jūtot to patīkamo pārmaiņu, ko ienes šis darbs, mūsu reāli salkanajā portreju gleznīecībā. Kalniņa dabas skatos patīk uztveres svaigums un vienkāršība, kaut arī viņš jūtami nepārsniedz iepriekšējo gadu līmeni.

Otrs Purviša darbnīcas absolvents A. Skride nav ar tik laimīgu roku; izstādītie darbi neaizsniedz akadēmijā parādītos sasniegumus. Jūtama maniere apdarē un krāsās sausāks. Labākais darbs «Laiva».

Kā viens no spējīgākiem zīmētājiem portretistiem, ko mums devusi krievu skola, jāuzskata K. Miesnieks. Bet šoreiz gan viņš nav parādījis sevi no labākās puses; darbos agrākās sirsnības vietā jūtams pagurums un paviršība. Ir gan labi uzgleznotas atsevišķas vietas, piem. Nr. 80 «Dāma oranžā» labi gleznotas rokas, tāpat Nr. 77, bet par visu darbu to nevar teikt. Vispārīgi, Miesnieks labāks tur, kur viņš negrib patikt un nenomocās ar eleganci.

Taisni tā, kas Miesniekam pietrūkst, par daudz ir L. Libertam. Vismaz interesantums un otas veiklība reizēm draud pārvērsties pašvērtībā, aizmirstot galīgi gleznas intimo būtību. Tur, kur virtuozā apdare, pakļaujās iegūtai, Liberts ir spēcīgs un pārliecinošs («Ziemas ainava»). Vājāks viņš portrejā, nevarīgi izteikta forma, figūra it kā pielipusi fonam un nedzīva.

A. Annuss kļuvis brīvāks gleznojumā un apdarē, bet netiek vaļā no ieraduma sanest gleznās pēc iespējas daudz nevajadzīgu priekšmetu, kas ar savu plāpīgo daudzvārdību stipri noklusina gleznas pamatskaņu un apgrūtina skatīšanu. Kompozicija «Torņkalnā» labi gleznotas abas figūras, bet vidū, kā kīlis iespraudusies, trauku grupa nesaista abas gleznas puses. Dibenplāns pārāk piekrauts sīkumiem. «Akts» interesants apgaismojuma ziņā, gleznojumā un zīmējumā stipri negatavs.

Kā arvien mierīgs un lietišķs ir K. Brencens. Viņa plikņi nepretendē ne uz kādu gleznīecisku pilnību, bieži klibo arī zīmējums, bet tie interesanti kā mēģinājumi vecmeistaru tehnikā: krāsas nejauc, bet ļauj tām spīdēt vienai caur otru, balto krāsu atvietojot ar gaišo gleznas pamatu. Labākie ir Nr. 21., 22., 23.

E. Vītols savos akvareļos palicis rupjāks. Kolorītā ienestais dzeltenīgums neizjusts un atkārtojas. Labākais darbs «Ziemas ainava ar pašportreju», interesants arī apdarē.

O. Nemme savas salonu portrejas pagatavo pēc viena piegriezuma. Pieglaimošanās modelim un mūžīgais kompromiss ar pasūtītāju sāk apnikt. Nemme īstāks pāris mazos, groteskos zīmējumos.

Siliņam spēcīgs krāsu zieds, bet neizveidots formā, («Kļusā daba»). Diviem Liberta audzēkņiem (Rožlaps un Vasariņš) būtu laiks ko nopietni pastudēt un nedzities tik daudz pēc interesantuma.

Borkovskis atkal apliecina savu lielo pacietību un darba mīlestību.

Krauzem pāris teicamu grafikas paraugu. No tēlniekiem labākais darbs K. Baumanim, gribētos teikt pat visā izstādē labākais. Tik žēl, ka publika tik vien piegriež šim darbam vērības, cik uzskrien tam virsū, atkāpjoties no apgleznotiem audekliem. Būtu gan laiks saprast, ka arī tēlniecība ir viena no nopietnākām tēlojošās mākslas nozarēm, kuras darba lauks neaprobežojas tikai ar kapa pieminekļiem vien.

Izstādei pievienota franču mākslas darbu kollekcija, varēja arī nebūt. Izstādes līmeni tā neietekmē un nedod arī kaut cik pareizu nojautu par izstādītiem autoriem.

K. Danne.

Iespaidi Rigas mākslinieku grupas izstādē.

Šis grupas izstāde, kā vienmēr, ir vesels notikums mūsu mākslas dzīvē. Grupu var uzskatīt, par vecāko mākslinieku b-bu.

Tās pirmie biedri sāka cīnīties par izteiksmes mākslu pretēji, jau pilsoņa tiesības iekarojušai, iespaidu un reāli naturālajai mākslai.

Laika un attīstības gaitā grupas biedri pamazām atsvabinājās no svešas ietekmes, kas katram sācējam nenovēršama, un tagad jau var runāt netikai par īpatnējās Rigas grupas un tās atsevišķo indivīdu, bet arī par latviskās mākslas veidošanu.

ziņa. Darba tikums slēpjas pienākuma apziņā, ar ko stājamies pie darba. Tas ir apzinīgums. Tā tad apzinīgums noteic darba labumu. Darba tikums slēpjas darba apzinīgumā. Apzinīgs darbs, kas darīts, klausot pienākumam, ir arī krietns darbs.

Darbam nepieciešama apgarotība. Apgarotība darba darītāju skaisti saviļņo un ceļ uz augšu. Apgarotības pārjemts cilvēks savu uzdevumu pilda sajūsmā. Viņš nav dzenams, spiežams, bet ir brīvs. Priekšnosacījums brīvībai ir sekošana pienākumam, bet pienākuma pildīšana sokas labāk, straujāk, drošāk, ja darītājs ir sajūsmā, ja viņš ir apgarots. Darbs jādara it kā rotaļājoties, brīvi, nepiespiesti. Tad darbs ir darīts priekā. Apgarotība darbu padziļina un izsargā no sekluma. Apgarots darbs ir īsts un patiess. Apgarotība, tā tad, darbu pasargā no samākslotības. Darbs, kas strādāts apgarotībā, ir it kā jaunradīts: tas nav nekāds cita darba atkārtojums, bet pats par sevi īpatnējs, vienreizējs. Ja dažkārt runā par cēliem darbiem, nav šaubu, ka tie ir apgaroti darbi. Apgarotība neļauj iesnausties un apstāties pie reiz iegūtā, bet dzen arvien uz priekšu — pēc jauniem sasniegumiem.

Tikumiski labs un apgarots pa lielākai daļai ir arī idejisks darbs. Tomēr šās divi pazīmes vien vēl pilnīgi nenoteic darba idejiskumu. Idejiskā darbā nolūks ir pati darba padarīšana. Par visām lietām materiālais pamats te nav galvenais. Ja arī nebūtu pilnīgi pareizi apgalvot, ka idejiskā darbā darbs ir paša darba dēļ, tomēr darba pildīšanas apzinīgumam te piekrīt liela nozīme. Idejisko darbu noteic dzīves uzdevuma apziņa — pārliecība, ka dzīvē cilvēks nav nejaušības dēļ, bet ka viņam ir savs augstāks mērķis un attaisnojums. Šai ziņā idejisks darbs pilnīgi atšķiras no savtīgu nolūku darba: pirmajā svarīgākais pati darba padarīšana, otrajā — peļņa, slava, atzinība u. c. tml. motīvi. Idejiskais darbs neprasa nekāda atlīdzinājuma, pateicības vai atzinības, tas grib būt vienīgi padarīts, pie tam — labi, apzinīgi padarīts. Savtīgu nolūku darbā viss otrādi: tur apzinīgums nebūt nav pirmajā vietā, bet gan blakus nodomi, pie kam skaidrs, ka darbs tiek pildīts «kaut kā», «šā un tā» un ir tikai līdzeklis. Sevišķi svarīga darba ētikas prasība, lai vairāk vērības piegrieztu idejiskam darbam. Nav jādomā, ka idejiskam darbam piemēroti tikai augstākas skolas baudījuši ļaudis. Ikvienu labu darbu var idejiski darīt. Idejisks darbinieks var būt kā amatnieks, tā zinātnieks, mākslinieks, valstsvīrs, audzinātājs u. t. t. Ikviens no viņiem savu darbu var uzlūkot kā kalpošanu idejai un nevis savtības ierosinātām blakus interesēm. Ar to nav teikts, ka cilvēkam nevajadzētu rūpēties par savas miesas prasībām. Arī tas ir pienākums, bet nedrīkst dzīves apstākļus uzlūkot par dzīves mērķi. Taisni idejiskais darbs pacel cilvēka vērtību un lomu, jo ta ir kalpošana nākotnei un dzīve mūžībai. Nododamies idejiskam darbam, cilvēks beidz būt patmīlis, bet kalpo visumam, to starpā, protams, jo sevišķi savai tēvijai un tautai, no kuras klēpja viņš nācis un kuras asinis rit viņa dzīslās. Idejisks darbs izceļ cilvēka īpatnējo stāvokli un uzdevumu it īpaši tai ziņā, ka viņš beidz būt acumirkļa vergs un pārejošu prasību pildītājs, bet parādās kā mūžīgu vērtību atzinējs un piepildītājs. Šādas mūžīgas vērtības ir tikumība, patiesība, taisnība, savas tautas mīlestība, pašaizliedzība, skaistums, svētums, ko var censties piepildīt tikai idejiskā darbā. Audzināšanas un izglītības gaita kā ģimenē, tā skolā un plašākā sabiedrībā jāiekārto tā, lai cilvēks vispirms būtu šo augstāko vērtību pildītājs un tikai pēc tam speciālists vienā vai otrā šaurākā nozarē. Jāaudzina un jāveido idejiska darba darītāji — ideālisti. Jo ideālistu būs vairāk, jo vairāk celsies darba tikumības līmenis.

Tā esam nonākuši pie darba un darba darītāja attiecībām. Darba ētikas svarīga prasība vēl ir tā, lai nebūtu pretrunu darbā un šā darba cēlējā. Šās prasības pildīšana visai grūta. Citiem vārdiem izteikta šī prasība ir, lai būtu saskaņa darba darītāja vārdos un darbos. Viena no viszīmīgākajām parādībām dzīvē tā, ka cilvēks runā un māca vienu, bet dara otru. Bieži vien ir tā, ka vārdi jauki, bet darbi riebīgi. Tas pats, kas vārdos tikumisks, darbos zemisks. Šo vājību cilvēks nes kā slogu, kas viņu smagi nospiež. Kur izskaidrojums šai parādībai? Jādomā, ka dažos cilvēkos nav līdzsvara vārdos un tikumiskajā darbībā, gribā labu darīt viņos ir pavāja. Viņi zina gan, ka tāda vai citāda rīcība ir slikta, bet nespēj atturēties sekot tās viļinājumam. Ir dzirdēts sakām, ka cilvēka tikumiskais stāvoklis nestāvot nekādā sakarā ar viņa darbiem, kas atkarīgi no prāta dāvanām. Piem. zinātnieka grāmata no tā savā vērtībā neciešot, ja viņam pašam tikumiskajā dzīvē tā vai citādi misējies. Tas pareizi vienīgi tiktāl, ciktāl vērtējam atsevišķi cilvēku kā tikumisku būtni un viņa pastrādātos darbus attiecīgajā arodā. Bet vai ar to vien lieta izsmelta? Domājam, ka ne. Pati dzīve apliecina, ka cilvēks meklē sakarību darbā un darba darītājā. Kas tas ir par cilvēku, kas to vai citu darbu darījis? Kas viņš? Kāds viņš? Tā interesējas visi. Ja cildena darba padarītājs arī kā cilvēks ir ar visām tikumības pamatīpašībām, sabiedrība viņa darbu uzjem ļoti atsaucīgi. Turpretim ja tikumiskajā ziņā trūkumi, arī darbs neliekas vairs tik pieņemams un simpatisks. Izrādās, ka ir sava taisnība pazīstamajam apgalvojumam, ka cilvēka netikumiskā dzīve met ēnu arī uz viņa darbiem, kamēr tikumiska dzīve šos darbus padara tā vien kā jaukākus. Šis ieskats izskaidrojams ar to, ka neviens darbs, nav neatkarīgs no darba darītāja. Darbā — it sevišķi ja tas mums sirdslieta — ieliekam visu savu dvēseli, tā ka tas ir mūsu gara atspulgs. Mūsu darbos runā mūsu dvēsele. Cik cēla būs dvēsele, tik cēli arī darbi. Sevišķi daudz kas atkarāsies no darītāja atbildības apziņas. Jo lielāka atbildības apziņa, jo rūpīgāks iespējams darba apstrādājums. Cilvēks ar vāju vai neskaidru atbildības apziņu nav spējīgs uzjemties un veikt nekādu nopietnāku darbu. Atbildības apziņa nozīmē nevien sevi atzīt par darba darītāju, bet arī saprast, ka darbs saskaņā ar tā ideju jāpilda cik vien iespējams pamatīgi. Neizdošanās gadījumā jābūt spējīgam apzināties savus trūkumus, apjemoties turpmāk laboties un mācīties. Tomēr arī tas vēl nava viss. Atbildības apziņas nojēgums neaprobežojas tikai ar atbildības uzjemšanos par padarītiem, bet arī par darāmiem darbiem. Mums jānes atbildība nevien par padarītiem, bet arī par tiem nedarītiem darbiem, ko neesam veikuši, bet ko mums vajadzēja veikt. Šī prasība atbildības apziņā norāda uz darba aicinājumu. Ja atbildība būtu jāuzņemas tikai par padarīto, ērtāki varbūt būtu pavisam nestrādāt un iztikt tikai ar ēšanu un gulēšanu, jo paruna saka, «kas guļ, tas negrēko». Te jāatbild, ka arī guļot var grēkot, jo bezdarbība no atbildības neatsvabina. Cilvēkam jāapzinās, kas viņam jādara un reizē ar šo apzināšanos arī jāuzjemas atbildība kā par darīto, tā arī nedarīto, ko veikt viņš dzīvē aicināts.

Tāds visumā būtu mūsu skatiens darba būtības jautājumā. Speciālu darbu (arodu) problēmu šeit nekustinājām. Rakstīt par darbu nav visai viegli. Tas ir pagrūts uzdevums. Zinātniskajā literātūrā diezgan plaši apcerēts darba organizācijas jautājums, bet darba filozofiskā puse arvien vēl gaida jaunus autorus. Arī mēs, latvieši, te neesam nekāds izņēmums. Ir jau bijuši un arī tagad mums ir krietni, ar lielām darba spējām apveltīti darbinieki, bet tādu vēl vairāk vajaga. Viņi nepieciešami ir kā teorētiskajā, tā praktiskajā laukā. Latvieši ir gan darbīga tauta, bet viņiem vēl ir lieli trūkumi darba metodē un idejiskā darba veicināšanā. Mēs, latvieši, visumā jemot, vēl neprotam pietiekoši metodiski labi strādāt, mums vēl trūkst darba disciplīnas un idejiskā darba atzīšanas. Materiāls ir labs, jācenšas tikai to labi apstrādāt. Te daudz vēl jādomā un jāgudro. Skaisti, ka mums ir darba griba, bet vēl nepieciešama izturība un neatlaidība savu dzīves mērķu pildīšanā. Te var līdzēt laba gribas skola ar skaidrām metodēm. Pati labā griba savukārt būs tas spēks, kas mums palīdzēs pārvarēt trūkumus savā darba gaitās.

Ar maz naudas
pie liela kapitāla
viegli tiksiet
piedaloties Sarkanā Krusta naudas loterijās.
Vislielākie vinnesti.
Vislielākās izredzes vinnēt.
Visizdevīgākā loterija
Tuvākā izloze 5. novembrī.

Kādu iespaidu gūstu no atsevišķiem dalībniekiem. Cielavs it kā īsti neiederas grupā. Viņš atgādina tur dendiju strādnieku starpā, jeb citiem vārdiem sakot, civilizāciju kultūrā. Cielavam tieksme viegli, graciozi pačalot: parādīt īstenību, ja ne tieši rožainās, tad tomēr viegli tikamās krāsās un formās. Tas rada «salona» mākslas piegaršu, no kuras bezgala tālu ir visi pārējie grupas dalībnieki. Cielavs ir radniecīgs Libertam, tā skolniekiem Rožlapam un Vasariņam, O. Nemnem un varbūt arī Varslavānam. Atzimēt gribas gleznu «Pilādži», tikamas interesantas «Divas draudzenes», labs nostādījums «Ģimetnei».

J. Liepiņa dziļais iekšējais spriegums, ko varēja konstatēt pagājušās izstādes darbos, it kā atslābis. Gan vienā, otrā darba uzbūvē krāsu triepuma drāmatisms vēl palicis iepriekšējais, piem., «Kartupeļu racēji», «Zvejnieku laivas», bet atkārtošanās liek domāt jau par manierismu. Jāsaka, ka šinīs darbos izteiktā virziena sākums meklējams beļģu mākslā. Lai apskatām beļģu mākslinieka Lervāsa darbu «Kartupeļu racēji» valsts mākslas mūzejā. Jau latviskāku, mierīgāku noskaņu atrodam gleznā «Zvejnieku osta». Te krāsu nozieds klusāks, gaišāks, smalkāks. Ļoti labi ir Liepiņa konstrukciju un krāsu risinājumi «Klusā dabā», «Klusā dabā ar jūru».

Svempu glezniecīskie izteiksmes līdzekļi interesē kā brāzmainas dinamikas izteicēji. Tādu mēs viņu pazinām senāk. Tagad tam iepatikušies šie līdzekļi paši par sevi, Svemps sāk gleznot uzmanīgāki, vērodams dabu, meklēdams telpu, razdams nianses. Atzīmēt gribās «Sieviņu», «Kluso dabu».

O. Skulme harmoniskāks par iepriekšējiem. Viņš cenšas pēc nosvērtas konstrukcijas, skaidra un maiga veidojuma, krāsu attieksmēm. Labi nostādīta viņa «Ģimetne». Jauka «Klusā daba». Interesanta apdare gleznai «Ēkas pagalms», kas atgādina beļģa Willet'a gleznas «Klusā daba» (V. M. mūzejā) apdari.

U. Skulme radniecīgs Liepiņam tajā ziņā, ka arī viņš meklē noteiktus drāmatiskus pārdzīvojumus dabā. Bet tikpat lielā mērā viņu interesē arī tieši glezniecīskie uzdevumi un līdzekļi. Ne tā Liepiņam. Tam krāsa, nozieds, apgaismojums un apdare kalpo izteiksmei. Gribas atzimēt U. Skulmes darbu «Jūrmalā». Mierīgi noskaņota «Kundziņsala». Vizionārs dziļums darbā Nr. 36-b.

V. Tone spēris soli uz priekšu. Ārējs miers, klusums; iekšējs spriegums, drāmatisms. — Tā gribētos īsos vārdos raksturot Toni. Portrejās «Tumšais fons», «Anna» Tone turpina ceļu, kas iezīmējās pagājušās izstādes «Annā». Portretējumā psicholoģiskās īpatnības, dvēseliskā pārdzīvojuma tēlojums vien var radīt interesi katrai jaunai gleznai arī tad, ja nemainās pieejas veids. Bet Tone negrib palikt tikai psichologs. Liekas, ka cilvēks viņam jau apnicis un gleznās «Divas», «Sarkanās lilijas», «Baltais lakats» cilvēks vairs neieņem vadošo vietu. Te apkārtnei, gaismai tikpat svarīga loma kā cilvēkam.

Arī K. Ubāns neapmierinās ar sasniegto, bet meklē un atrod jaunus ceļus, jaunus izteiksmes veidus. Iepriecina tematu dažādība. Asi, varbūt ārišķīgi, bet uzbūve un krāsu ziedā spēcīgi tverta «P. Puzina portreja». Raksturīgs asais zods un brutālās mutes līnijas. Jaunas krāsu zieda bagātības atklāj Ubāna peizāža «Irbenes iela», jauka «Rigas priekšpilsēta». Interesants ir Ubāna saules gaismas traktējums. Gaisma asa, dzīva, nemierīgi vibrējoša, bet auksta.

Skulptori izstādījuši maz darbu. Meldera «Zēns», izcilus darbs masu sagrupējumā, bet atstāj drausmīgu iespaidu. Liekas, ka dzīvs zēns iesaldēts akmenī. Dzīvība cinās ar masu, un uzvar nedzīvais akmens.

Skulmes Martas darbi liecina maiņu uzskatos. Konstruktivisma vietā tā rada noskaņu un sāk «stāstīt».

Zaļkalna portrejā gan dziva izteiksme ap acīm, bet forma un virsma visumā nevarīga.

Jāpriecājas, ka arī Rigas mākslinieku grupai rodas jauni cienītāji, par ko liecina lielais apmeklētāju skaits, it sevišķi no jaunatnes aprindām. A. Freibergs.

«Zaļās Vārnas» izstāde Jelgavā.

Starp mūsu daudzajām mākslinieku vienībām «Zaļā Vārna» ir pirmā, kas ikgadus savas mākslas izstādes rīko arī ārpus galvaspilsētas provinces lielākajos centros: Jelgavā, Liepājā, Daugavpilī, Tukumā u. c. Nākamā gada pavasarī būs jau 10 gadu kamēr «Z. V.» uzsākusi šo svētīgo darbu — mākslas tuvināšanu tautai. Un jāpriecājas, ka par šiem gadiem «Zaļajai Vārnai» izstādēm ir jau saradies labs pulciņš istu mākslas draugu, ko redzējām arī nupat notikušajā izstādē Jelgavā — no 28. oktobra līdz 4. novembrim. Par šiem 10 gadiem arī pats «Zaļās Vārnas» biedru-gleznotāju pulks ir vairākkārt pārsijāts. Kādreiz dominējošā, vienpusīgā Rigas tautas augstskolas mākslas studijas ietekme ir retušējusies. Nākuši arī klāt vairāki jauni, spēcīgi augoši gleznotāji. Pēdējā, pēc kārtas 17. izstādē, bija jau patīkami viengabalaina. Bez «zaļvārniešu» stūrakmeņiem K. Baltgaiļa un V. Rozenberga, kuru pozitīvie sasniegumi mūsu glezniecībā jau vairākkārt atzīmēti, izstādē vēl piedalijās 20 mākslinieki. No jaunākiem patīkami pārsteidza rīdzinieki — J. Zommerfelds un Jaunarājs. Starp pārējiem vēl izcēlās A. Segliņa temperas «Zemnieki», F. Milta zīmējumi, A. Pētersona akvarelis deja un porcelāna šķīvji, L. Bangas «Viadukts», A. Lapiņa «Vagoni», J. Kalniņa «Kapliča», A. Junkera grebumi kokā un Aižena kompozicija «Perons». Nabadzīgāki izdomā šoreiz R. Mazjānis un E. Vilks. Pozitīvi vēl jāatzīmē P. Šterna betona veidojums «Veļas mazgātāja». T.

L. m. akadēmijas audzēkņu vienotne

«Zaļā Zeme»,

sarīko savu II. darbu izstādi Valdemāra ielā 69, dz. 7. Izstāde atvērta no 28. X. — 4. XI., katru dienu no plkst. 12—17.

Zenta Mauriņa

pēc 1 gada pārtraukuma sāk savas literātūras studijas. Lekciju tema — antropoloģija.

1. lekcija — Rakstnieki, kas centrā nostāda cilvēku (Šillers, Ortēga u. c.).

2. l. — Pagātnes un tagadnes lielie antropologi (angļu r. T. Hardijs, zviedru A. Munte u. c.).

3. l. — Antropologi — pilnības meklētāji (Diamels, Morgans u. c.).

4. l. — Latviešu pilnības ideāls.

Lekcijas sāksies ar 2. nov. un būs katru piektdienu no plkst. 20—22, Sarkanā krusta telpās, Skolas ielā 1.

Francijas provinču nams Universitātes pilsētā Parizē.

Francijas provinču nams ir viena no visievērojamākām Universitātes pilsētas celtnēm. Līdzekļi iegūti no iestāžu un privātu personu ziedojumiem, pie kam pirmos 100.000 dollārus ziedojis kāds Amerikas pilsonis, kas cēlies no Elzasas. Nams domāts provinces studentiem, pie kam 75 istabas, saskaņā ar pirmā dāvinātāja gribu, rezervējamas studentiem no Elzasas. Provinču nams ir 6 stāvu augsta kieģeļu celtne, un tajā ierīkotas 320 studentu istabas, no kurām 8 domātas 2 personām. Izmantoti arī bēniņi un pagraba telpas. Pirmājā stāvā iekārtotas bibliotēka, lasītavas, telpas darbam, viesu pieņemšanai un reprezentācijai. Bez šim telpām pirmajā stāvā atrodas vēl direktora privātais dzīvoklis, kā arī kabinets ar uzgaidāmām telpām, pārvaldes biroja telpas un durvju sardzes dzīvoklis. Pārējās telpas izlietotas studentu istabām. Katrā stāvā ir 51—54 istabas un mazgājamā telpa ar dušas kabinēm. Istabas iekārta: divāns, galds, 2 krēsli, skapis un grāmatu plaukts. Sestajā stāvā atrodas spēļu zāle: biljards, ping-pongs, šachs u. t. t., izņemot naudas un azarta spēles. Īre par istabu — 200.— Frcs mēnesī. Saistošie noteikumi: istabās nedrīkst spēlēt un turēt dzīvniekus, jāatgriežas mājās vēlākais pus divos nakti. Studentu namā uzņem tikai tos studentus, kas uzrāda ļoti labas sekmes studijās.

•

Brīnišķīgā sala, tā saucas jaunā grāmata par Angliju un angliem, kas Tristana sarakstīta, da Kunjas salas kāda iedzīvotāja, kas kā vecāks vīrs pirmo reizi no tālās okeāna salas ieradies uz dzīvi Anglijā. Grāmata nav glaimojoša angliem. Pirmais grāmatas izdevums Anglijā pāris dienās izpārdots.

Baumaņu Jāņa trešais daudzinājums.

Ļoti patīkami bija lasīt laikrakstos ziņu, ka Rīgas Latviešu biedrība arī rīkojot Baumaņu Jāņa piemiņas vakaru un pie tam vēl publisku. Tā tad nolūks vērst plašākas publikas uzmanību uz jubilāra lielo nozīmi latviešu tautas dzīvē. Nekas par to, ka šis sarīkojums novēlots un architektu organizācijas aizsteigušās priekšā jau pavasarī, atzīmēdamas savās šaurajās speciālistu sanāksmēs dižā architektūras celmlauža 100. dzimumdienu (dzimis 23. maijā v. st. 1834.). Var jau būt, ka novēlojumam nebūt nav nejaušības raksturs, bet tas noticis apzināti svarīgu iemeslu dēļ: lieli sagatavošanās darbi, kas varēja prasīt ilgāku laiku, lai piemiņas sanāksme iznāktu jo kupla un krāšņa, dižā jubilāra cienīga. Pēdējās domas it sevišķi likās būt dabīgas tādēļ, ka 40 gadus kopš B. nāves (1891.) Rīgas Latviešu biedrība šo savu redzamāko dibinātāju un priekšnieku ne reizes nav atcerējusies.

Ar šādām domām 4. okt. vakarā devos Merķeļa ielas virzienā. Steidzos, jo baidījos, ka lielā publikas pieplūduma dēļ es varētu palikt ārpusē. Kad vēru baltās zāles durvis, pulkstens jau bez dažām minūtēm 8. Bet durvīs palieku stāvot kā sastindzis, kā auksta ūdens šalts apšļākts. Zālē valda skanošs tukšums. Nedaudzie apmeklētāji šo tukšuma sajūtu vēl pastiprina. Pēc dažiem mirkļiem attopos un sāku apskatīties pēc vietas, lai nozustu tukšo krēslu rindās un tādā veidā apslēptu savu apjukumu.

Apsēžos. Saprotu, ka vakars sāksies ar lielu nokavēšanos. Publikā nedaudz seju no architektu aprindām, tāpat maz studentu. Zāles ārējā tērpā un iekārtā nekas neliecina par gaidāmā vakara svinīgumu un lielu nozīmi. Zāles vidū nostādīts burvju lukturis, bet priekšā improvizēts ekrāns. Kreisajā pusē neliela jubilāra ģimetne ovālā, apjozta ar zaļumu vītni. Asais skats no ovāla vērīgi lūkojas patukšajā zālē un retajos apmeklētājos. Ap lūpām rotājas tikko notverams ironisks smaids. Par ko gan smaida šī nesalaužamās gribas apdvestā, kaulainā asketa seja? Varbūt par tukšo zāli, par kūtro publiku, par ļaudīm, kas vārdos sakās aizstāvam, glabājam un cildinām tautas tradicijas un kultūras vērtības, bet darbos dažbrīd aizmirst ir pašu tautu, ir viņas lielos darbiniekus. Arī viņš pats, šā vakara jubilārs, viens no lielākajiem latviešu kultūras vērtību radītājiem plašākā nozīmē — pirmais latvietis-architekts un plaša vēriena sabiedrisks darbinieks — aizmirsts, pārklāts necaurredzamiem archīva putekļiem, kaut viņa darbu dižums vēl šodien uz mums visiem runā.

Pēkšņi manu domu gājienu pārtrauc divi blakus sēdošie kaimiņi-studenti. Ilgi gaidot uz vakara sākšanos, garlaicības mākti, viņi aizgājuši sarunās par daudz tālu savu privāto rūpju aplokā. Lūk minimums viņus spiež, un nu abi diezgan skaļi apsverot, kurš priekšmets vieglāks un ātrāk «nogrūžams». Arī pārējie apmeklētāji vai nu garlaikojās, vai nododas klusu pārrunu ekskursijām. Gaisu pilda daudzbalsīga čaloņa. Bet pāri visam no ovāla staro ironiskais smaids.

Kad pulkstens jau tuvu deviņiem, vakaru atklāj. Arveds Bergs referē par Baumani kā sabiedrisku darbinieku. Viņš šķirsta senos apputējušos Latviešu biedrības pārskatus, ar redzamām grūtībām un piespiešanos lasa senos tekstus senā, mūsu ausij neparastā izteiksmē par šās biedrības dibināšanas gaitu, monotoni virknē dažādus vēstures faktus vienaldzīgi, it kā bez mērķa. Sirdī top aukstī un garlaicīgi. Nevienu mirkli mēs nejūtam gara uzliesmojuma, bet nodzeltējušo vēstures lapu uzvandītie putekļi ņem elpu ciet. Šie putekļi jautri dejo ap pašu runātāju, kam sveša pagājušo laiku dzīvā elpa, Putekļi smej savus putekļu smieklus, lēnām nosēžas uz pašu runātāju un klusi pievieno viņu archīvam kā visu, kas šai dienai lieks un nevajadzīgs...

«Mēs fiziski tagad stāvam še uz Baumaņa liktiem pamatiem. Tas un visa viņa dzīve norāda, ka jubilāra personā mums darīšana ar īstu censoni,» runātājs nobeidza. Šī uzslava abiem kommilitoņiem liek strauji sakustēties un viens čukst otram: «Vai tu redz' kā izturēja — ļoti sekmīgi!» Ovālā ironija pāriet sirsnīgā smaidā un aiz briļļu stikliem pamirdz kvēlas uguntiņas. Ha, ha, ha! Viņš, Jānis Baumanis, latviešu kultūras dzīves ievirzītājs plašā nācionā gultnē, viņš, jaunās latviešu Rīgas celtniecisks nodibinātājs, u. t. t., u. t. t., viņš nopaijāts kā skolas zēns par labu atbildi! Kā gan par to lai nepriecājas?

Smaids ovālā dabū vieglu sarkastisku izteiksmi. Publikai paliek neomulīgi. Kājās uzlec kāds sirms kungs un sauc: «Ja, kā tad bija ar to Baumaņa nogremdēšanu? Referents neko nepastāstīja par to, kas lielā mērā vainojams pie viņa dzīves beigu cēliena traģēdijas un pāragrās nāves. Es par to gribu pastāstīt...» Pietrūkstas kājās arī Bergs un grib atturēt runātāju, jo debates neesot paredzētas, bet velti. Lielā aizrautībā sirmais kungs stāsta sapulcei par ļauno darbu, kas pastrādāts pie Baumaņa, padarot viņu no turīga vīra par ubagu. Vācieši nevarējuši ciest viņa taisno un nenopērkamo raksturu. Kā pilsētas domnieks B. cēla gaismā vācu «rātes» klusos, bet rubļos «vērtīgos» nedarbus. Lai viņam par to atriebtos tie sarīkoja sazvērestību; un tas nebija grūti izdarāms, jo naudas un citu iestāžu vienīgie saimnieki bija viņi — vācieši. Izmantojot astoņdesmito gadu beigās būvniecībā iestājušos krizi, tie uzteikuši B. hipotekāros kredītus. Tādēļ visi viņa īpašumi izūtrupēti par smiekla naudu un aizgājuši vāciešu rokās. To teicis, sirmais kungs apmierināts apsēdās. Zāli pāršalca nemiera šalkoņa.

Otrs referents bija prof. Dr. P. Kundziņš. Nodzisa ugunis un uz ekrāna parādījās Rīgas centra plāns, kur ar sarkaniem plankumiem bija apzīmētas Baumaņa veidotās būves. Un te nu klausītāji dabūja labi pārskatāmu ainu par to, cik daudz jubilāram darbu pašā Rīgas serdē. Ekrāns par šauru, lai tos visus reizē parādītu. Par šauru arī pats zīmējums. Ir zināms, ka B. darbi sniedzas tālu uz pilsētas nomalēm, pat tālu projām no Rīgas un aiz Latvijas robežām. Daudz par šiem darbiem vēl nezināma, daudz vēl slēpj archīvi tāda, ko zinātnieka acs nav skārusi. Ja, šie archīvi. Vēl šodien bieži vien viņi ir neatsaucīgi pat tiem retajiem, kas zinātniskos nolūkos viņus apmeklē. Tāds ir arī Rīgas pilsētas būvju archīvs. Še nekas nav zinātniskām vajadzībām iekārtots un par to nemaz nav domāts. Nav pat nekādu studiju telpu. Bet par kāda akta vienkāršu redzēšanu vai skici jāmaksā prāvs nodoklis. Mūsu archīvi, it īpaši būvniecības, klusē kā senos laikos, kad še valdīja svešnieki.

Cienījamā profesora labi pārdomātais stāstījums kopā ar gaismas attēlu demonstrējumu tomēr deva plašu ieskatu par B. celtniecisko darbību. Lielum lielā daļa klausītāju varēja vienīgi kaunēties par savu līdšinējo nezināšanu. Saeima, konservātorija, amatu biedrība, cirkus un daudz citu sabiedrisku ēku, desmitiem īres namu — viss tas veidots dažādu stilu formu kuplumā un bagātībā. Varēja just, ka latviskais lepnums klausītājos jūtami pacēlās ar apziņu, ka tāds daudzums dižāko Rīgas namu latvieša rokas un gara veidots. Prof. Dr. P. Kundziņa referāts klausītājos guva nedalītu piekrišanu.

Kā pēdējais runātājs katedrā kāpa Ārgaļa tēvs, balts un smaidošs kā latviešu dieviņš. Viņš Baumaņa laikabiedrs. Stāsta personīgas atmiņas par lielā celtnieka dzīvi, par viņa dziļo prātu, loģikas spēku un patiesīgumu. Pēdīgi Ārgaļa tēvs izsaka vēlēšanos, kaut Baumaņa dzīve kļūtu zināma mūsu skolu jaunatnei. Tas būtu cildens piemērs mūsu centīgajai jaunatnei.

Vakars slēgts. Nelielais klausītāju pulciņš, redzami apmierināts, izklīst. Apmierināts raugas arī jubilārs no ovāla un laipnu skatu pavada aizejošos apmeklētājus. Viņš zina un saprot, ka sabiedrības interese modusies un ies plašumā lēni, bet droši.

Ab-ž.

Paskaidrojumus

par izrunu, nozīmi un vietu

izlūdzos šādiem vārdiem: bambar(i)s (kā viensk. ak.?), bambele jeb bambelis, bambucīte, bambučīte, bambuļot, bandot, mūzikantu banga, banga (mušas nozīmē), bangalēt, barkšķi, «gauši», babiņas, babs, baida (viesk. nom.), bagasts, baģis, bagi, bags, baiģi, baiglis, baigot, baists, baklis, bakris (kā viensk. ak?), baliņa, baķaini vezumi, bakulis, bala, balda, baldzināt, baldzis, baliņi, balgs, balstakāt, baltenis (tīkla nozīmē), bamzāt, bančakļi, bamplis, bandiņš, bangins, barsonis, barškīties, basmāte, bastīt, baubt, baucene, baubīt, bauguve, bauka, bazīties, baža (-manta), bažins, bažulis, badis, baknīt, barbaliņas, bosts (ar uo?).

J. Endzēlīns.

Rīgā, Ģertrūdes ielā 3.

Valodnieku piezīmes.

Feldmaņa mājturības kursos runājot par «siteni», II. pils. slimnīcā par «sitieni», pareizi **«sitenis»** (gaļas ēdiens). Nevar sacīt «pirms tris gadi»: «trīs» ir daudzskaitlis, «gadi» — divskaitlis, jāsaka **«pirms trīs gadiem»**.

Tagad pasākuši noteicamos īpašības v. locīt kā nenoteicamos. Tas nepareizi. Īso formu var atļauties tikai tad, ja vārds ļoti garš vai arī ja galotnes priekšā zilbe ar j, piem., sakām **vidējam, nevis vidējajam.** Īso formu var atļauties arī vārdā «pagasta **vecākam»**, jo šis komparativs ieguvis substantīva nozīmi, bet **«Stiprajam», «Skaidrajam»**, jo citādi varētu domāt, ka nom. «Stiprs», «Skaidrs».

Nevis «augšminētais», bet **«minētais; papildu narkoze»**, nevis «papildus». Visā Vidzemē runā «bārda» (bez z); tā arī vecāka forma. Tā tas arī literārā valodā jāsaka **«bārda»**.

E. G.

Ūniversitātes darbinieka 35. g. darba jubileja.

L. ūniv. vecākais darbvedis Eduards Akermanis 30. okt. atskatījās uz 35. darbības gadiem Rīgas polit. institūtā un Latvijas ūniversitātē. Ed. Akermanis apbalvots arī ar Triju zvaigžņu ordeni.

Vēlam veselību un darba prieku!

•

Anša Falladas romāns: **«Mazais cilvēks, — kas par to?»**, kas pagājušā gadā guvis **ārkārtēju popularitāti**, (pārtulkots visās Eiropas lielāko tautu valodās), iedvesmojis autoru tālākam darbam. Tagad Falladas jaunais romāns saucas: **«Kas jel reizi ir rijis no skārda trauka»**. Šī grāmata iznākšot vienā laikā ar autorizētiem tulkojumiem astoņās valodās.

•

«Desmit gadi apakšzemē» saucas pazīstamā apakšzemes alu pētnieka Norbēra Kastrē grāmata, kurā tas sīki apraksta savas zinātnieka gaitas apakšzemē.

•

Pjēra Šamplona grāmata: «Parīze savā lielskumā un nabadzībā», kurā aprakstīta 14. un 15. gadusimteņu Parīzes vēsture, iznāks tuvākās dienās.

DOMA MŪZEJS

ATVĒRTS SVĒTDIENĀS NO 11—2

Edvārts Tūters.

CILVĒKS AR SAULI.

Cilvēks,
Dzīvodams ziedošos laukos,
Starp birstalām baltām;
Sauli bij sakrājis traukos, —
Nedienām saltām.
Atnācis pilsētas mūros —
Gaismu viņš dalīja citiem:
Acis tam zila bija debess,
Lūpās salds medus kā bitēm.
Cilvēks, kas audzis bij laukos,
Krāšņi kā puķe nu plauka.
Pilsēts, kas krāpa un vila,
Pret viņa gribu un mīlu —
Ugunis šķila...
Kā saule cēlās viņš pār visu
Un nepazina dzisu!

Sporta ziņas.

Darbības plāns ŪS vingrotavā 1934./35. māc. gada rudens sēmestrī sastādīts šādi:

Pirmdienās: no plkst. 7—8 Veronia, no 8—9 vingrošana I. kursa kungiem, no 9—10 vingrošana I. kursa dāmām, no 10—12 basketbols un volejbols iesācējiem, no 14—15 L. Ū. mācibas spēkiem, no 15—16 vingrošana dāmām.

Otrdienās: no plkst. 7—8 Fr. Livonica, 8—9 Varavīksne, 9—10 Daugaviete, 11—12 vingrošana I. k. k., 16—17.30 bb un vb ŪS dāmām, 17.30—18.30 vingrošana kungeem, 18.30—20 bb ŪS kungiem.

Trešdienās: no plkst. 7—8 Šalkone, 8—9 Tālavija, 9—10 Vendija, 10—11 Selonija, 11—12 Lettonija, 12—13 L. N. stud. biedrības, 13—14 paukošana, 17—18 L. Ū. mācibas spēkiem, 18—19 vingrošana I. k. k., 19—20 volejbols ŪS kungiem.

Ceturtdienās: no plkst. 7—8 Vienotnes, 8—9 vingrošana I. k. k., 9—10 vingrošana I. k. d., 10—11 Dzintra, 11—12 Architekti, 15—16 vb un bb ŪS dāmām, 17—18 basketbols ŪS kungeem.

Piektdienās: no plkst. 8—9 Ventonija, 9—10 Gundega, 10—12 bb un vb iesācējām, 12—13 Inženieri, 13—14 Fr. Lettica, 15—16 vingrošana I. k. k., 16—17 vingrošana kungiem, 17—18 vingrošana dāmām, 19.30—21 volejbols ŪS kungiem.

Sestdienās: no plkst. 8—9 Lettgallia, 9—10 Fr. Academica, 11—12 Imeria, 12—13 L. Ū. mācibas spēkiem, 13—14 Mežkopji, 14—15 volejbols ŪS dāmām, 15—16 vingrošana I. k. k.

Svētdienās: no plkst. 7—8 Rūjenes stud. b-ba, 8—9 Austrums, 9—10 Austrums un Vienotnes, 10—11 medic. fak. studenti, 11—12 Konkordijas Kursa, 12—14 paukošana, 21—23 Žīdu studentu organizācijas.

ŪS šacha vakari notiek otrdienās un piektdienās no plkst. 19, Baznīcas ielā Nr. 5, dz. 4.

ŪS futbolkomanda — virslīgā. ŪS futbolkomanda šogad izcīnijusi Latvijas «A» klases labākās komandas nosaukumu, kas dod tai tiesību nākamgad startēt Latvijas meistarības izcīņā virslīgā. ŪS krāsas šogad aizstāvējuši: Rupners, Zarumba, Gulēns, Ozols, Bekers, Vedējs, Rūja, Āboliņš, Kiršfelds, Jesens, Andr. Krisons, Raudziņš, Bruniņš, Štūls u. c.

Šā gada 28. septembrī ŪS satikās Rīgas meistarības finālspēlē ar šāgada Latvijas meistarvienību. RFK. ŪS futbolisti rādīja sevi no labākās puses un RFK spēlētāji nespēja veikt studentus pat spēles pagarinājumā, kādēļ Rīgas meistartituļa izcīnīšanai tiks nozīmēta vēl viena sacīkste.

ŪS basketbola komanda, kas, kā zināms, pērn izcīnija Latvijas labākās vienības nosaukumu un ar labiem panākumiem reprezentēja Latvijas ūniversitāti Turinas studentu olimpiādē, kur guva 2. vietu, arī šogad uzskatāma par vienu no spēcīgākām vienībām Latvijā.

ŪS komandā, tāpat kā pērn, spēlēs centrā R. Jurciņš, uzbrucējos Andr. Krisons un Dž. Raudziņš, aizsardzībā J. Tiltiņš un Ed. Andersons, rezervē: P. Maike, Alb. Ozols, V. Elmūts u. c. Kā nopietnākais ŪS komandas pretinieks šogad uzskatāma ASK vienība, kas jau pag. gadā guva I. vietu «Chicago Tribune» kausa izcīņā, bet šogad ievilkusi savās rindās vēl tādus ievērojamus spēkus, kā Lidmani, Cinoviču, Kļaviņu un Br. Dekšenieku.

HOLENDERS un FRĪDLENDERS

Dib. 1903. g. KAĻĶU IELĀ № 1. Tālr. 20318

Rasetnes, logaritmu linijāli, zīmēšanas un pauspapīri, pausaudekls, sliedes, mērogi

Visi zīmēšanas, gleznošanas piederumi un rakstāmlietas

Augsta kvalitāte — zemas cenas

Augstskolas audzēkņiem — rabats

Redakcijas kollēģija.

Atbild. redaktors: **Roberts Spodris.**

Kollēģijas priekšsēde **Elza Gaile.**

Izdevējs:

L. Ū. studentu vienotņu Vienkopa.

15

gadu pastāvēšanas gadījumā

ARMIJAS EKONOMISKAIS VEIKALS

izsaka visiem saviem augsti godātiem pircējiem pateicību par līdz šim dāvāto uzticību un lūdz to neliegt arī turpmāk

1919 1. XI. 1934

Galvenais veikals Rīgā, Audēju ielā 16, tālr. 22095

Nodaļas: Liepājā, Rožu lauk. 9/10 (sagatavošanā)
Daugavpilī, Vadoņa ielā 16, tālr. 4
Rēzeknē, 15. maija ielā 16, tālr. 31

Spiestuve «Latvija» Rīgā, Merķeļa ielā Nr. 15.